

Львівський національний університет імені Івана Франка
Кафедра політології

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Проректор з навчально-педагогічної роботи

_____ " _____ " серпня 2014 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ: ІНСТРУМЕНТИ АНАЛІЗУ

галузь знань	<u>0301 – соціально-політичні науки</u>
напрямок підготовки	<u>6.030104 – політологія</u>
факультет	<u>філософський</u>

Робоча програма навчальної дисципліни "Політичні інститути: інструменти аналізу" для студентів галузі знань 0301 "Соціально-політичні науки" напряму підготовки 6.030104 "Політологія". 29 серпня 2014 р. – 21 с.

Розробник: Литвин Віталій Сергійович, кандидат політичних наук, асистент кафедри політології

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології філософського факультету (Протокол від "29" серпня 2014 р. № 1)

Завідувач кафедри політології _____ (доц. Поліщук М.В.)

"29" серпня 2014 року

Схвалено Вченою радою філософського факультету.
Протокол від "___" _____ 2014 року № _____

" " _____ 2014 року   Голова _____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 0301 "Соціально-політичні науки"	Вибіркова
	Напрямок підготовки 6.030104 "Політологія"	
Модулів – 4		Рік підготовки: 4-й
Змістових модулів – 2		Семестр
Індивідуальне науково-дослідне завдання – немає		7-й і 8-й
Загальна кількість годин – 144		Лекції 25 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3,8	Освітньо-кваліфікаційний рівень: "бакалавр"	Практичні, семінарські 25 год.
		Лабораторні 0 год.
		Самостійна робота 94 год.
		Індивідуальні завдання: 0 год.
		Вид контролю: залік

Примітка

Співвідношення кількості годин аудиторних занять (лекційних, практичних і семінарських) до кількості годин самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 1/2.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс "Політичні інститути: інструменти аналізу" – це вибіркового навчальний курс, що вивчається студентами четвертого курсу філософського факультету напряму підготовки 6.030104 "Політологія". Курс розрахований на 144 години та вивчається у сьомому і восьмому семестрах. Дисципліна є складовою частиною вивчення політичної науки. В структурі годин курсу виокремлено такі частини: лекційні заняття – 25 год.; семінарські заняття – 25 год.; самостійні завдання – 94 год.

Курс є елементом такого напряму сучасної політичної науки, як порівняльна політологія. Наголос у межах курсу зроблено на кількісній складовій компаративного аналізу (якісна складова передбачена іншими навчальними курсами, розробленими на кафедрі політології філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка). Курс було розроблено з прицілом на усталені та новітні кількісні механізми, методики, інструменти аналізу таких політичних інститутів, як соціополітичний поділ, конституційна система правління, політичний режим, глава держави, виконавча влада (уряд та система урядування), законодавча влада (парламент та парламентаризм), партії і партійні системи, вибори та виборчі системи, демократизація, глобалізація й трансформація тощо. Методологічно курс сягає корінням теорії раціонального вибору, але він також включає в себе й інші теоретико-методологічні перспективи. У науковому та навчальному плані курс використаний як механізм диверсифікації та поглиблення (звуження) сфери наукового політологічного аналізу.

Курс розділено на два змістовні модулі. У першому модулі – вивчення політичних інститутів в цілому, їх еволюції і сучасного стану розвитку. В межах інструментів аналізу розгляду представлено проблему неоінституціональних методів політологічних досліджень й доказової політології, запропоновано до розгляду такі політичні інститути як соціополітичний поділ, демократія та демократизація, трансформація та глобалізація, система державного правління, глава держави, виконавча влада. У другому змістовному модулі представлено суть та способи інструментів аналізу таких політичних інститутів: парламент та парламентаризм, партії та партійні системи, вибори та виборчі системи, ідеологічний спектр, уряди/урядування (стабільність/ефективність), конституціоналізм, конфлікт тощо.

Мета курсу – ознайомити студентів із основами та принципами функціонування сучасних політичних інститутів, із особливостями застосування кількісних вимірів та методів у порівняльному аналізі політичних інститутів; виробити у студентів уявлення про ефективність і якість політичних інститутів у сучасних політичних системах.

Завдання курсу:

- окреслити сутність/особливості кількісного методу порівняльного аналізу;
- схарактеризувати особливості й різновиди неоінституціоналізму та його впливу на розвиток сучасної політичної науки;
- сформулювати в студентів понятійно-категоріальний апарат для дослідження політичних інститутів і їх інструментів порівняльного аналізу;
- проінтерпретувати теоретичні уявлення про політичну сферу як сукупність інститутів і впорядкованих системних відносин;
- прищепити знання про еволюцію і сучасний стан розвитку політичних інститутів у демократичних і авторитарних країнах світу;
- розкрити особливості використання кількісних інструментів порівняльного аналізу політичних інститутів і процесів;
- сформулювати навички виокремлення тенденцій, які властиві політичним інститутам тих чи інших країн;
- прищепити в студентів навички самостійного кількісного аналізу політичних процесів, інститутів і систем.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- теоретичні та методологічні засади курсу;
- логіку розвитку/еволюції неоінституціоналізму в ХХ-ХХІ ст.;
- понятійно-категоріальний апарат для дослідження політичних інститутів;
- сутність інструментів аналізу політичних інститутів, які властиві політичним системам сучасності;
- суть основних політичних інститутів: глави держави, парламенту, прем'єр-міністра, уряду, політичних партій, виборів тощо;
- еволюцію та сучасний стан розвитку політичних інститутів у демократичних і авторитарних країнах світу;

вміти:

- усвідомлювати сутність/еволюцію порівняльного методу досліджень політичних інститутів;
- розуміти патерни інституціоналізму й неоінституціоналізму (а також різновидів останнього);
- користуватись методами кількісного аналізу політичних інститутів;
- кількісно аналізувати політичні, партійні та виборчі системи сучасних країн;
- розбирати повноваження політичних інститутів, еволюційних/трансформаційних процесів щодо інститутів;
- володіти інструментарієм аналізу політичних інститутів – тобто різноманітними системами індексів;
- здійснювати порівняння політичних інститутів у сучасних політичних системах;
- доказово і комплексно підходити до розуміння сучасного політичного процесу на основі кількісного аналізу політичних інститутів.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Політичні інститути, їх еволюція та сучасний стан розвитку: неоінституціональні методи політологічних досліджень

Тема 1. Політичні інститути й інституції: становлення, еволюція, сучасний стан розвитку. Неоінституціоналізм як теоретико-методологічний підхід до аналізу політичних інститутів та інституцій

Соціальний та політичний інститут: становлення, еволюція та сучасний стан розвитку. Політичний інститут та політична інституція: становлення та диференціація понять. Функції політичних інститутів. Неоінституціоналізм: методологічний підхід до аналізу політичних інститутів та інституцій. Порівняльна політологія, кількісний аналіз. Структурний функціоналізм та інституційна теорія. Класифікація інститутів, формальні інститути, неформальні інститути, інститут як норма, інститут як організація, норма, інституціоналізована норма, "тонка" та "товста" інтерпретація інституту, хабітулізація, організація. Політична інституціоналізація: концептуальне визначення, детермінування. Інституціоналізація, інституціоналізм, фундаторська ортодоксія, тотально-інституційний підхід та інституційно-системне структурування. Параметри інститутів: психологічність інституту, історичність інституту, функціональність інституту, структурність інституту, інститути-речі, інститути-корпорації. Типи неоінституціоналізму, інституціоналізм із позицій теорії раціонального вибору, історичний інституціоналізм, соціологічний інституціоналізм, нормативний, емпіричний та міжнародний інституціоналізм.

Тема 2. Доказова політологія і кількісні виміри порівняльного аналізу

Кількісний компаративний аналіз політичних інститутів: концептуалізація понять та теоретико-методологічна структуризація підходу. Індекси, індикатори, маркери, вимірювання –

понятійно-категоріальний апарат кількісного порівняльного аналізу політичних інститутів. Методи порівняльних досліджень політичних інститутів на основі індексів – становлення та класифікація. Теоретико-методологічні засади структурування кількісних вимірювань політичних інститутів.

Теоретичні ефекти політичних інститутів. Теорія "замороження" партійних систем. Закон кубічного кореня. Закон Дюверже. Закон мінімально-переможних коаліцій. Теорема серединного виборця. Теорія централізації та децентралізації. "Залізний" закон олігархії. Гіпотеза всеохоплення. Закон Вагнера. Інші теоретичні ефекти політичних інститутів ("вирва причинності", теорія "початкового розташування", "дилема в'язня", закон Тінгстена, теорія перехресного тиску, теорія доміно, принцип балансу сил, J-крива Девіса, закон Мея, теорія залежності Франка, історичний закон Маркса, теорія конвергенції З. Бжезинські і С. Хантінгтона).

Тема 3. Інституційні виміри сучасних політичних режимів. Демократизація, трансформація та глобалізація: кількісний компаративний аналіз

Демократія та демократизація – кількісні виміри порівняльного політологічного аналізу (індивідуальні проекти): індекс політичної демократії Ф. Катрайта, індекс демократичної дії Д. Нейбауера, індекс демократизації Т. Ванханена, індекс політичної демократії К. Боллена, індекс демократизації Р. Гастіла, "новий індекс демократизації" К. Херпфера.

Демократія/автократія і демократизація/авторитаризація: кількісні виміри аналізу (організаційні проекти). Проект "Політія". Проекти Тату Ванханена (Гельсінського університету). Громадянські права і політичні свободи "Freedom House". Індекси проекту "Ліберальні інститути".

Свобода преси: кількісні виміри порівняльного політологічного аналізу. "Індекс свободи преси" організації "Репортери без меж". Проекти організації "Freedom House".

Економічна свобода: кількісні виміри порівняльного політологічного аналізу. "Економічна свобода у світі" інститутів Катона та Фрейзера. "Індекс економічної свободи" фонду "Спадщина". "Світовий огляд економічної свободи" "Freedom House".

Політична трансформація: кількісні виміри порівняльного політологічного аналізу. Індекс людського розвитку. Проекти організації "Freedom House": "Нації у транзиті" і "Країни на роздоріжжі". Проекти фонду Бертельсманна: індекс трансформації Бертельсманна та індикатори сталого урядування. Проекти організації "Transparency International": індекс сприйняття корупції, світовий барометр корупції та індекс хабародавців. Класифікація несоціалістичних країн – проект академії наук СРСР. Проект "Політичний атлас сучасності".

Глобалізація: кількісні виміри порівняльного політологічного аналізу. КОФ індекс глобалізації, Індекс глобалізації А.Т. Kearney, CSGR індекс глобалізації, GlobalIndex проекту "TransEurope", Індекс глобалізації Маастрихтського університету.

Тема 4. Конституціоналізм і кількісні виміри політичного аналізу. Кількісна оцінка та порівняльний аналіз систем державного правління, розподілу та злиття політичної влади. Кількісні виміри порівняльного аналізу інституту соціополітичних поділів

Конституціоналізм і кількісні виміри політичного аналізу. Кількісна оцінка та порівняльний аналіз систем державного правління, розподілу та злиття політичної влади. Модель А. Лейпхарта (індекс виконавчо-законодавчих відносин). Модель Х. Чейбуба, З. Елкінса та Т. Гінсбурга (передбачувані атрибути виконавчо-законодавчих систем). Модель Р. Елгі (конституційні системи правління). Модель А. Сіароффа (критика напівпрезиденталізму). Модель П. Кіфера (критика напівпрезиденталізму). Модель С. Скач (типи напівпрезиденталізму). Модель М. Шугарта та Дж. Кері (класифікація політичних систем). Модель А. Кроувела (президенталізація та парламентаризація). Модель О. Зазнаєва (індекс форми правління). Кількісні виміри порівняльного аналізу інституту соціополітичних поділів (індекс Джині, індекс Алфорда).

Змістовий модуль 2. Суть і способи кількісних вимірів інститутів глави держави, уряду, парламенту та парламентаризму, партій і партійних систем, виборів і виборчих систем на основі кількісних методик і використання баз даних

Тема 5. Кількісні виміри аналізу політичного інституту глави держави

Теоретико-методологічні підходи до наукового аналізу інституту президентства. Глава держави, монарх, президент, президентство, напрями досліджень інституту президента (інституційний, історичний, конституційний, психологічний, політичний).

Оцінювання сили президентських повноважень. Кількісні підходи. композитний і складовий індекс, методи інтервального переліку, квантифікація політичних інститутів, формальні та фактичні повноваження президента.

Оцінювання сили президентських повноважень за методикою М. Шугарта і Дж. Кері: законодавчі і незаконодавчі повноваження президентів, форма правління, індекс влади президента над кабінетом, індекс роздільного виживання, чисті форми правління, прем'єр-президенталізм, президент-парламентаризм, президенталізм та асамблейна незалежність, зважений індекс і незважений індекс.

Модель сили президентських повноважень за методикою Дж. МакГрегора: символічні, церемоніальні та процедурні повноваження президента, повноваження президента із призначення, політичні повноваження президента.

Модель вимірювання сили президентів О. Норгаарда і Л. Йоханнсена: політичні, призначальні та символічні повноваження президента, реактивні та символічні президенти, глави держав із функціями спільного використання виконавчої влади, виконавчі глави держав.

Оцінювання сили президентських повноважень Дж. Хеллмана і Т. Фрая: виняткові й спільні повноваження президентів, залишкові повноваження президентів. Модель визначення президентських повноважень К. Лакі: однопорядковий інтервальный аналіз.

Модель вимірювання сили президентів А. Сіароффа: синхронність виборів, дихотомічна система індексування, квазіпрезидентські і квазіпарламентські виборчі формули, президенталізм, дуалізація виконавчих повноважень, президентська і парламентська система урядування, класичний президенталізм, модифікований президенталізм.

Визначення сили президентських повноважень К. Армінгеона й Р. Карей. Індекс президенціалізації за методикою А. Кроувела: президенціалізм та президенціалізація, парламентаризм та парламентаризація, рівень президенціалізму, індекс балансу законодавчої і виконавчої влади.

Методика визначення сили президентських повноважень Е. Тагієва. Українські моделі оцінювання сили президентських повноважень (моделі М. Зелінської та Ю. Сурганової).

Порівняння моделей вимірювання сили президентських повноважень. Зіставний підхід О. Зазнаєва. Мультипарадигмальний підхід Дж. Фортін. Терміни повноважень президентів: політичні та економічні наслідки. Індекс ефективної кількості кандидатів у президенти.

Тема 6. Застосування кількісних методів у порівняльному аналізі інститутів виконавчої влади. Стабільність і ефективність урядів й урядування – кількісні виміри аналізу.

Стабільність урядів – кількісні виміри порівняльного аналізу. Виконавча влада, уряд, урядовий кабінет і кабінет міністрів, дуалізм виконавчої влади. Концептуальне визначення поняття "стабільність урядів". Індикатори та способи вимірювання урядової стабільності. Типи урядів і урядова стабільність. Індекс мінімально-переможних коаліцій. Виконавчо-законодавчі відносини та урядова стабільність. Конфлікт у системі виконавчої влади. Виборчі системи й урядова стабільність. Партійні детермінанти урядової стабільності. Індекс урядової сили та урядова сила перед парламентом. Урядова стабільність крізь призму систем парламентського голосування, партійної сили та ідеології. Кількісні конструкції коаліційності. Індекс композиції урядових кабінетів (індекс Шмідта). Норма ідеологічного розриву урядових кабінетів. Індекс ідеологічної різноманітності урядів Додда. Міністерська стабільність. Співвідношення з урядовою стабільністю.

Маркерний аналіз повноважень прем'єр-міністрів. Сила прем'єр-міністрів.

Ефективність урядів і систем урядування – кількісні виміри аналізу. Концептуальне визначення ефективності урядів та систем урядування – підходи до порівняльного політологічного аналізу. Внутрішні параметри урядової ефективності. Зовнішні параметри ефективності урядів та систем урядування (модель Кауфмана, Краайа та Маструрці – The Worldwide Governance Indicators).

Тема 7. Парламент і інститут парламентаризму – кількісні виміри аналізу.

Парламент і парламентаризм, повноваження парламентів, політичні, законодавчі, міжнародні і контрольні повноваження парламенту, професіоналізм парламенту, сила парламенту. Порівняння повноважень/сили парламентів – кількісні виміри політичного аналізу (модель С. Фіша та М. Кроєніга, модель Панчак-Бялоблоцкої).

Політична структуризація парламентів – кількісні виміри компаративного аналізу. Визначення, суть, індикатори, маркери, рівні. Кількісні атрибути бікамералізму. Моделі бікамералізму. Партиїно-фракційні індикатори структуризації парламентів – кількісні виміри компаративного аналізу (сила, інституціоналізація, стійкість та стабільність). Структуризація парламентів на рівні комітетів – кількісний аналіз (сила, розмір, кількість та інституціоналізація).

Парламентська мінливість – дефініювання та операціоналізація. Парламентська та електоральна мінливість. Індекс диспропорційності виборчих систем. Коливання голосів мінливість. Закон "кубічного кореня", формула правильного куба.

Тема 8. Кількісні виміри аналізу партій, партійних систем та ідеологій.

Політична партія, партійна система, вік партій, кількість партій. Кількість партій – політологічне трактування. Абсолютна кількість партій: розрахунок та значення. Ефективна кількість партій: операціоналізація та шляхи вимірювання. Моделі Лааксо та Таагепери, Молінера, Голосова. Індекс найбільших виборчих і парламентських компонентів. Показник змагальності партій. Концепція релевантності політичних партій: теоретичне та практичне значення. Відносний розмір найбільших і найменших партій. Показник двопартійності партійних систем.

Партійна фракціоналізація і фрагментація – операціоналізація емпіричних даних. Концептуальне визначення партійної (парламентської і електоральної) фракціоналізації та фрагментації. Операціоналізація партійної фракціоналізації: індекси парламентської та електоральної фракціоналізації Рея, гіперфракціоналізації Відлгена та індекс Данлеві-Бусека.

Партійна сила – порівняльне політологічне трактування. Концепція домінуючої партії – способи вимірювання. Типи партійного домінування (модель Бусека, модель Данлеві, модель Боегардса, модель Пемпела, модель Блонделя, модель Сарторі, модель О'Лірі). Концепція основної (просистемної) партії (модель Шофілда, Грофмана та Фельда). Концепція сильної партії (модель Лейвера та Шепсла, модель Шофілда та Грофмана). Індекси партійної влади (індекс Баншофа, індекс Шеплі-Шубіка). Індекс електоральної успішності партій.

Партійна ідеологія – кількісні виміри порівняльного аналізу. Ідеологія і поляризація у партійних системах – концептуальне визначення. Ідеолога, партійна ідеологія, ідеологічний спектр, політичний спектр, поляризація, ідеологічна різноманітність партій. Вимірювання ідеологічної різноманітності партій. Індекс ідеологічності. Зважений індекс ліво-правої електоральної поляризації Бенюта і Лейвера.

Політичний спектр – індикатори та маркери політологічного аналізу. Одновимірні/одноосьові моделі спектру, багатовимірні/багатоосьові моделі спектру. Праві партії, ліві партії, ліво-правий спектр, центризм, крайні ліві партії, крайні праві партії, політичні ідеологічні сім'ї партій, геометрична вісь політичного спектру, теорія підкови, модель правого авторитаріанізму, ліво-правий авторитаріанізм, спектрально-синкретичний вимір. Модель Л. Фергюсона, модель Г. Айзенка, модель М. Рокіча, модель Д. Нолана, модель Крісті і Мелцера, модель Фризського інституту, російська модель політичного спектру, World's Smallest Political

Quiz, політичний компас, модель Грінберга й Джонаса, британська модель і модель Пурнеля, модель Інглхарта, модель Мітчелла, модель Сулакшина.

Партійні системи – кількісні виміри порівняльного аналізу. Модель Ж. Блонделя (однопартійні, двопартійні, дві-з-половиною партійні, багатопартійні із домінуючими партіями, багатопартійні без домінуючої партії) та модель Дж. Сарторі. Стабільність, стійкість й інституціоналізація партійних систем – патерни аналізу. Стабілізація партійних парламентських груп на основі оцінювання парламентського обігу.

Тема 9. Інститути виборів та виборчих систем – кількісні виміри аналізу.

Вибори, виборча система. Електоральна мінливість (волатильність). Концептуальне визначення електоральної мінливості. Кількісні виміри електоральної мінливості (індекси Педерсена, Варвіка, Бартоліні і Мейра, загальної електоральної та парламентської мінливості, електоральна мінливість між виборчими і парламентськими блоками).

Системи пропорційного представництва (або розподіл мандатів у пропорційних виборчих системах). Методи найбільшого залишку (квота Хейра, квота Хагенбах-Бішофа, квота Друпа, квота імперіалі, нормальна та посилена квота імперіалі). Методи найбільшого середнього (метод д'Хондта). Методи дільників (метод найменшого та найбільшого дільника, середнє арифметичне і геометричне, середнє гармонічне, датська система, метод Сант-Лаге, модифікований метод Сант-Лаге, угорський метод Сант-Лаге). Інші методи (метод Хантінгтона, метод Адамса). Порівняння методів поділу мандатів у парламенті.

Пропорційність/диспропорційність виборчих систем і виборчих формул. Концептуальне визначення пропорційності і диспропорційності виборчих систем. Індекси пропорційності виборчих систем (індекс максимальних відхилень, індекс Рея, квадратичні індекси, індекс Алескерова-Платонова, індекс Салаі, індекс Гатєва, індекс представництва Грофмана, індекс Гюнтера, індекс Макі-Роуза, індекс Монро, індекс Рябцева). Індекси диспропорційності виборчих систем (індекс диспропорційності Рея, індекс найменших квадратів Галлахера, індекс диспропорційності виборчих систем Луземор-Хенбі, індекс диспропорційності Грофмана, індекс диспропорційності Лейпхарта, індекс диспропорційності Сант-Лаге, індекс переважного співвідношення Таагепери/Лааксо, індекс максимальної девіації виборчих систем Галлахера). Індекс близькості (проксимальності) виборів.

Тема 10. Кількісні методи в інших сферах політичного аналізу.

Кількісні виміри порівняльного аналізу інституту політичних конфліктів. Інститут, політичний інститут, політичний конфлікти, інститут політичного конфлікту, етнополітичних конфлікт, індексне вимірювання політичних конфліктів.

Кількісні виміри етнополітичних процесів та інститутів. Етнічна та лінгвістична фракціоналізація, індекси, індекс ефективної кількості мовних груп, індекс ефективної кількості етнічних груп, індекс ефективної кількості релігійних груп.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		л.	п.	лаб.	інд.	ср.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Політичні інститути, їх еволюція та сучасний стан розвитку: неоінституціональні методи політологічних досліджень						
Тема 1. <i>Політичні інститути й інституції: становлення, еволюція, сучасний стан розвитку. Неоінституціоналізм як теоретико-методологічний підхід до аналізу політичних інститутів та інституцій</i>	11	2	2	-	-	7
Тема 2. <i>Доказова політологія і кількісні виміри порівняльного аналізу</i>	11	2	2	-	-	7
Тема 3. <i>Інституційні виміри сучасних політичних режимів. Демократизація, трансформація та глобалізація: кількісний компаративний аналіз</i>	23	5	4	-	-	14
Тема 4. <i>Конституціоналізм і кількісні виміри політичного аналізу. Кількісна оцінка та порівняльний аналіз систем державного правління, розподілу та злиття політичної влади. Кількісні виміри порівняльного аналізу інституту соціополітичних поділів</i>	11	2	2	-	-	7
Разом – Змістовний модуль 1	56	11	10	-	-	35
Змістовий модуль 2. Суть і способи кількісних вимірів інститутів глави держави, уряду, парламенту та парламентаризму, партій і партійних систем, виборів і виборчих систем на основі кількісних методик і використання баз даних						
Тема 5. <i>Кількісні виміри аналізу політичного інституту глави держави</i>	22	4	4	-	-	14
Тема 6. <i>Застосування кількісних методів у порівняльному аналізі інститутів виконавчої влади. Стабільність і ефективність урядів й урядування – кількісні виміри аналізу</i>	11	2	2	-	-	7
Тема 7. <i>Парламент і інститут парламентаризму – кількісні виміри аналізу</i>	11	2	2	-	-	7
Тема 8. <i>Кількісні виміри аналізу партій, партійних систем та ідеологій</i>	21	3	4	-	-	14
Тема 9. <i>Інститути виборів та виборчих систем – кількісні виміри аналізу</i>	13	3	3	-	-	7
Тема 10. <i>Кількісні методи в інших сферах політичного аналізу</i>	10	-	-	-	-	10
Разом – Змістовний модуль 2	88	14	15	-	-	59
РАЗОМ	144	25	25	-	-	94

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Політичні інститути й інституції: становлення, еволюція, сучасний стан розвитку. Неоінституціоналізм як теоретико-методологічний підхід до аналізу політичних інститутів та інституцій	2
2	Доказова політологія і кількісні виміри порівняльного аналізу	2
3	Інституційні виміри сучасних політичних режимів. Демократизація, трансформація та глобалізація: кількісний компаративний аналіз	4
4	Конституціоналізм і кількісні виміри політичного аналізу. Кількісна оцінка та порівняльний аналіз систем державного правління, розподілу та злиття політичної влади. Кількісні виміри порівняльного аналізу інституту соціополітичних поділів	2
5	Кількісні виміри аналізу політичного інституту глави держави	4
6	Застосування кількісних методів у порівняльному аналізі інститутів виконавчої влади. Стабільність і ефективність урядів й урядування – кількісні виміри аналізу	2
7	Парламент і інститут парламентаризму – кількісні виміри аналізу	2
8	Кількісні виміри аналізу партій, партійних систем та ідеологій	4
9	Інститути виборів та виборчих систем – кількісні виміри аналізу	3
	Разом	25

6. Теми практичних занять

Практичні заняття не передбачені навчальною програмою.

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені навчальною програмою.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Політичні інститути й інституції: становлення, еволюція, сучасний стан розвитку. Неоінституціоналізм як теоретико-методологічний підхід до аналізу політичних інститутів та інституцій	7
2	Доказова політологія і кількісні виміри порівняльного аналізу	7
3	Інституційні виміри сучасних політичних режимів. Демократизація, трансформація та глобалізація: кількісний компаративний аналіз	14
4	Конституціоналізм і кількісні виміри політичного аналізу. Кількісна оцінка та порівняльний аналіз систем державного правління, розподілу та злиття політичної влади. Кількісні виміри порівняльного аналізу інституту соціополітичних поділів	7
5	Кількісні виміри аналізу політичного інституту глави держави	14
6	Застосування кількісних методів у порівняльному аналізі інститутів виконавчої влади. Стабільність і ефективність урядів й урядування – кількісні виміри аналізу	7
7	Парламент і інститут парламентаризму – кількісні виміри аналізу	7
8	Кількісні виміри аналізу партій, партійних систем та ідеологій	14
9	Інститути виборів та виборчих систем – кількісні виміри аналізу	7
10	Кількісні методи в інших сферах політичного аналізу	10
	Разом	94

9. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені навчальною програмою.

10. Методи навчання

Навчальний процес здійснюється за традиційною технологією: лекції, практичні (семінарські) заняття, самостійна робота.

На лекційних заняттях використовуються: словесні методи (розповідь, бесіда, пояснення, лекція, діалог); наочні та практичні методи (ілюстрація, демонстрація); метод синтезу, аналізу, індукції, дедукції тощо.

На семінарських заняттях використовуються: дискусія, проблемно-пошуковий, репродуктивний, інтерактивний методи тощо.

У межах самостійної роботи застосовуються дослідницькі методи.

11. Методи контролю

Оцінку знань, умінь і практичних навичок студента з навчальної дисципліни "Політичні інститути: інструменти аналізу" здійснюють за 100-бальною шкалою.

Оцінювання знань студентів відбувається на основі результатів

- поточного контролю знань;
- підсумкового контролю знань (заліку).

Поточний контроль знань студентів проводять за трьома складовими:

- контроль систематичності та активності роботи студента протягом семестру;
- контроль за виконанням модульних завдань;
- контроль за виконанням завдань самостійного опрацювання.

При контролі систематичності і активності роботи студента оцінці підлягають:

- самостійна робота студентів;
- відвідування й активність на семінарських заняттях;
- рівень засвоєння знань програмного матеріалу.

Поточний контроль успішності здійснюється за п'ятибальною шкалою: "5" – відмінно, "4" – добре, "3" – задовільно, "2" – доповнення, "1" – коментарі (участь у дискусії). Реферат, доповідь – 5 балів; есе – 3 бали. Контроль знань за результатами вивчення окремого змістовного модуля оцінюється в 10 балів. Форма підсумкового контролю – залік з результатів поточної успішності.

12. Розподіл балів, що присвоюється студентам

Максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів із дисципліни, котра завершується заліком, становить за поточну успішність 50 балів; а на заліку студент може отримати також 50 балів.

Поточний контроль та самостійна робота										Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	100

T1, T2 ... T10 – теми змістових модулів.

При оформленні документів за залікову сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Національна шкала	Рейтингова шкала	Оцінка за шкалою ECTS	Пояснення
5 (відмінно)	90-100	A	Відмінно
4 (добре)	81-89	B	Дуже добре
	71-80	C	Добре
3 (задовільно)	61-70	D	Задовільно
	51-60	E	Достатньо
2 (незадовільно)	1-50	FX	Незадовільно

13. Методичне забезпечення

1. Програма нормативної навчальної дисципліни "Політичні інститути: інструменти аналізу".
2. Робоча програма навчальної дисципліни "Політичні інститути: інструменти аналізу".
3. Методичні рекомендації до проведення семінарських занять.
4. Методичні вказівки до самостійної роботи.
5. Перелік питань до заліку.

14. Рекомендована література

1. Алескеров Ф. Оценка влияния групп и фракций в российском парламенте (1994-2003 гг.) [Електронний ресурс] / Ф.Т. Алескеров, Н.Ю. Благовещенский, Г.А. Сатаров, А.В. Соколова, В.И. Якуба. – Фонд ИНДЕМ, 2003. – 62 с. – Доступ : https://www.hse.ru/data/2010/05/05/1216436814/WP7_2003_01.pdf
2. Алескеров Ф. Системы пропорционального представительства и индексы представительности парламента [Електронний ресурс] / Ф.Т. Алескеров, В.В. Платонов. – Москва : ГУ ВШЭ, 2003. – 23 с. – Режим доступу : https://www.hse.ru/data/2010/05/05/1216436825/WP7_2003_05.pdf
3. Антанович Н. Индексы как измерительный инструмент в политологии [Електронний ресурс] / Нина Антанович // Веснік Брєсцкага універсітєта : Серія 1 (Філософія. Паліталогія. Сацьялогія). – 2010. – № 1. – С. 161. – Доступ : <http://www.elib.bsu.by/bitstream/123456789/12407/1/ИНДЕКСЫ%20КАК%20ИЗМЕРИТЕЛЬНЫЙ%20ИНСТРУМЕНТ%20В%20ПОЛИТОЛОГИИ.doc>
4. Аптер Д. Сравнительная политология : вчера и сегодня [Електронний ресурс] / Д. Аптер // Гудин Р. Политическая наука : новые направления / Р. Гудин, Х.-Д. Клингеманн (научн. редактор русского издания профессор Е.Б. Шестопал). – М. : Вече, 1999. – С. 361–386. – Режим доступу до інформації : [http://dl.lux.bookfi.org/genesis/278000/68d71b9f37e710fbf1d6490c757486c0/_as/\[Gudin_R.I., Klingemann H.-D. \(red.\)\] Politicheska\(BookFi.org\).doc](http://dl.lux.bookfi.org/genesis/278000/68d71b9f37e710fbf1d6490c757486c0/_as/[Gudin_R.I., Klingemann H.-D. (red.)] Politicheska(BookFi.org).doc)
5. Бергер П. Що таке інституція? Випадок мови [Електронний ресурс] / Пітер Л. Бергер, Брижіт Бергер // Незалежний культурологічний часопис "І". – 2004. – № 35. – Режим доступу до ст. : <http://www.ji.lviv.ua/n35texts/berger.htm>
6. Бунєцький Л. Аспекти інституціоналізму в сучасній політичній науці: аналіз феномену "політичний інститут" [Електронний ресурс] / Леонід Бунєцький //

- Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Серія : Філософія. Політологія. – 2009. – № 91/93. – С. 60–63. – Доступ : http://papers.univ.kiev.ua/filosofija_politologija/articles/Institutional_aspects_in_modern_political_science_analysis_of_phenomenon_of_political_institute_17084.pdf
7. Вейнгагст Б. Политические институты с позиций концепции рационального выбора [Электронный ресурс] / Б. Вейнгагст // Гудин Р. Политическая наука : новые направления / Р. Гудин, Х.-Д. Клингеманн (научн. редактор русского издания профессор Е.Б. Шестопап). – М. : Вече, 1999. – С. 180–204. – Доступ : [http://dl.lux.bookfi.org/genesis/278000/68d71b9f37e7110fbf1d6490c757486c0/_as/\[Gudin_R.I.,_Klingemann_H.-D._\(red.\)_\]_Politicheska\(BookFi.org\).doc](http://dl.lux.bookfi.org/genesis/278000/68d71b9f37e7110fbf1d6490c757486c0/_as/[Gudin_R.I.,_Klingemann_H.-D._(red.)_]_Politicheska(BookFi.org).doc)
  8. Гавра Д. Понятие социального института [Электронный ресурс] / Дмитрий Гавра // Регион: экономика, политика, социология. – 1999. – № 1-2. – С. 79–83. – Режим доступа : http://hq.soc.pu.ru/materials/golovin/reader/gavra/r_gavra1.rtf
  9. Глобальные индексы для измерения глобального мира : Лекция 17 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://msu-students.ru/Stat_lectures/stat37.pdf
  10. Голосов Г. Вопросы совершенствования избирательной системы / Григорий Голосов // Любарев А., Скосаренко Е. Обсуждение проекта Избирательного кодекса Российской Федерации. – М. : ГОЛОС, 2010. – С. 91–97.
  11. Голосов Г. Избирательные системы и партийная фрагментация в регионах России, 1993-2003 / Григорий Голосов // А. Дука. Власть и элиты в современной России. – СПб. : Социологическое об-во им. Ковалевского, 2003. – С. 295–308.
  12. Голосов Г. О системе Имперали / Григорий Голосов // Информационный бюллетень Депутатского объединения политической партии "Единая Россия" в Тамбовской областной думе. – 2009. – № 4 (7). – С. 82–86.
  13. Голосов Г. Пределы электоральной инженерии : "смешанные несвязанные" избирательные системы в новых демократиях / Григорий Голосов // Полис : политические исследования. – 1997. – № 3. – С. 102–113.
  14. Голосов Г. Роль идеологии в процессе формирования посткоммунистических партийных систем : Восточная Европа и Россия / Григорий Голосов // Ю. Абрамов. На путях политической трансформации : политические партии и политические элиты постсоветского периода. – М. : Московский общественный научный фонд, 1997. – С. 137–145.
  15. Голосов Г. Сравнительная политология : 3-е изд., перераб. и доп. [Электронный ресурс] / Григорий Голосов. – Изд-во Европ. ун-та в Санкт-Петербурге, 2001. – 368 с. – Режим доступа : http://old.eu.spb.ru/socio/regions/polit_text.pdf
  16. Голосов Г. Форматы партийных систем в новых демократиях : институциональные факторы неустойчивости и фрагментации [Электронный ресурс] / Григорий Голосов // Полис. – 1998. – № 1. – С. 106–129. – Режим доступа до ст. : <http://databasebank.ru/55/143>
  17. Голосов Г. Фрагментация партийных систем : новый метод измерения и его применение к результатам выборов российских региональных законодательных собраний (2003-2008) / Григорий Голосов // А. Соловьев. Электоральное пространство современной России. – Политическая наука : Ежегодник РАПН 2008. – М. : РОССПЭН, 2009. – С. 9–26.
  18. Дем'яненко Б. Україні в світ у 2010 році : Компаративний аналіз методами міжнародного ранжування [Електронний ресурс] / Борис Дем'яненко // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – К., 2011. – Вип. 22. – С. 281–293. – Режим доступу до запропонованої інформації : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Sup/2011_22/Rozdil_3/01_Demyanenko.pdf
  19. Данков А. "Стационарная" торговля голосами в представительном органе власти : ситуация в III и IV Государственных Думах ФС РФ [Электронный ресурс] /

- Александр Данков. – ЦЭМИ РАН, 2004. – 33 с. – Доступ до ст. : http://www.politlab.org/_aldankov/dankov13.pdf
20. Доган М. Сравнительная политическая социология / М. Доган, Д. Пеласси (пер. Т. И. Шумилина). – М. : Соц.-полит. журн., 1994. – С. 167–180.
  21. Дюверже М. Политические институты и конституционное право [Электронный ресурс] / Морис Дюверже // Семигин Г. Антология мировой политической мысли : в 5 т. – Т. 2. Зарубежная политическая мысль. XX в. / Геннадий Семигин. – М. : Мысль, 1997. – С. 644–655. – Режим доступа : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/Hrestom/36.php
  22. Дюгурова А. Институционализация партийных систем: введение в проблему / Анастасия Дюгурова // Ученые записки Казанского государственного университета. Сер. Гуманит. науки. – 2010. – Т. 152. – Кн. 1. – С. 199–204.
  23. Дюгурова А. Институционализация партийных систем: количественное измерение / Анастасия Дюгурова // Сборник материалов IX Всероссийской научно-практической конференции "Система ценностей современного общества", 12 ноября 2009 г. – Новосибирск, 2009. – С. 85–87.
  24. Дюгурова А. К вопросу об институционализации партийных систем [Электронный ресурс] / Анастасия Дюгурова // Аспирантский вестник Поволжья. – 2009. – № 5–6. – С. 176–180. – Режим доступа до ст. : http://www.minyaev-foto.ru/issues/2009_5-6/articles/37_dyugurova.pdf
  25. Зазнаев О. Атипичные президентские и полупрезидентские системы / Олег Зазнаев // Ученые записки Казанского государственного университета. – 2005. – Т. 147: Серия "Гуманитарные науки". – Кн. 1. – С. 54–69.
  26. Зазнаев О. Вторая молодость "долгожителя" : концепт "политический институт" в современной науке [Электронный ресурс] / Олег Зазнаев // Фарукшин М. Проблемы политической науки / Мидхат Фарукшин. – Казань : Центр инновационных технологий, 2005. – С. 3–29. – Режим доступа до ст. : <http://www.ksu.ru/infres/politology/zaznaev.doc>
  27. Зазнаев О. Дихотомия versus трихотомия: проблема типологии систем правления в политологии [Электронный ресурс] / Олег Зазнаев // М. Фарукшин. Проблемы политической науки. – Казань : Центр инновац. технологий, 2005. – С. 44–55. – Режим доступа : www.ksu.ru/infres/politology/zaznaev2.doc
  28. Зазнаев О. Измерение президентской власти [Электронный ресурс] / Олег Зазнаев // Ученые записки Казанского государственного университета. – Т. 147. : Серия "Гуманитарные науки", кн. 1. – Казань : Казан, гос. ун-т, 2005. – С. 4–21. – Доступ : <http://www.ksu.ru/f15/k2/publ/glava2-paragraf4.pdf>
  29. Зазнаев О. Классификации президентской, парламентской и полупрезидентской систем [Электронный ресурс] / Олег Зазнаев // М. Фарукшин. Динамика политических систем и международных отношений. – Вып. 1. – Казань : Казан. гос. ун-т им. В. И. Ульянова-Ленина, 2006. – С. 186–210. – Режим доступа до інформації : http://www.ksu.ru/f15/k2/sb_06/zaznaev2.rtf
  30. Зазнаев О. Полупрезидентская система : теоретические и прикладные аспекты / Олег Зазнаев. – Казань : Казан, гос. ун-т им. В. И. Ульянова-Ленина, 2006. – 374 с.
  31. Зазнаев О. Преимущества и недостатки президентской, парламентской и полупрезидентской систем / Олег Зазнаев // Социально-гуманитарные знания. – 2006. – № 5. – С. 133–144.
  32. Зазнаев О. Смешанные формы правления, или как масло соединяется с водой / Олег Зазнаев // Полис : Политические исследования. – 2005. – №4. – С. 158–171.
  33. Зазнаев О. Сравнительный метод в изучении форм правления [Электронный ресурс] / Олег Зазнаев // М. Фарукшин. Динамика политических систем и международных отношений. – Вып 1. – Казань : Казан. гос. ун-т им. В. И. Ульянова-Ленина, 2006. – С. 161–186. – Режим доступа до інформації : <http://ksu.ru/phil/images/zazns.pdf>

34. Зазнаев О. Типология форм правления : работа над ошибками / Олег Зазнаев // Полис : Политические исследования. – 2006. – № 1. – С. 92–103.
35. Зарічний М. Елементи теорії соціального вибору / Михайло Зарічний. – Львів, 2001. – 160 с.
36. Зелінська М. Індексний аналіз президентської влади за Конституцією України / Марина Зелінська // Віче. – 2011. – С. 9–12. – Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/2706/>
37. Зельницький А. Измерение индекса демократии как предпосылка управления процессом демократизации (Украина и посткоммунистические страны Центральной и Восточной Европы, 1994–2004) [Электронный ресурс] / А. Зельницкий // Социология : теория, методы, маркетинг. – 2004. – № 2. – С. 156–168. – Доступ : http://ecsocman.hse.ru/data/137/615/1231/11_Zelnitsky.pdf
38. Ильин М. Сравнительная политология : научная компаративистика в системе политического знания / М. В. Ильин // Полис. – 2001. – № 4. – С. 162–175.
39. Иншаков О. Экономические институты и институции : к вопросу о типологии и классификации [Электронный ресурс] / Олег Иншаков // Социологические исследования. – 2003. – № 9. – С. 42–51. – Режим доступу до ст. : <http://ecsocman.hse.ru/data/178/727/1217/004.INSHAKOV.pdf>
40. Кармазіна М. "Інститут" та "інституція" : проблема розрізнення понять [Електронний ресурс] / Марія Кармазіна, Олена Шурбована // Політичний менеджмент. – 2006. – № 4. – С. 10–19. – Режим доступу : <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=59&c=1308>
41. Кармазіна М. Становлення і розвиток порівняльної методології в політичних дослідженнях [Електронний ресурс] / Марія Кармазіна, Олена Могиливець // Політичний менеджмент. – 2006. – № 5. – С. 3–17. – Режим доступу до ст. : <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=63&c=1398>
42. Карпов А. Измерение представительности парламента в системах пропорционального представительства [Электронный ресурс] / Александр Карпов. – Москва : ГУ ВШЭ, 2006. – 21 с. – Режим доступу до ст. : https://www.hse.ru/data/2010/05/05/1216436870/WP7_2006_04.pdf
43. Комаров М. О понятии социального института / М. С. Комаров // М. Комаров. Введение в социологию : Учебник для высших учебных заведений / М. С. Комаров. – М. : Наука, 1994. – С. 194–203.
44. Котегова М. Индексы представительности парламентов, избранных по пропорциональной избирательной системе [Электронный ресурс] / Марина Котегова // Журнал о выборах. – 2008. – № 1. – С. 28–31. – Режим доступу до ст. : <http://zakon.ru/Tools/DownloadPublication/54>
45. Коули Д. Двухпалатность и Разделение Властей в Современных Государствах [Электронный ресурс] / Д. Коули // Полис. – 1997. – № 3. – С. 148–168. – Доступ : http://www.polisportal.ru/files/File/puvlication/Starie_publicacii_Polisa/K/1997-3-12-Koukli_dvuxpalatnost_i_razdelenie_vlastey.pdf
46. Куценко К. Базовые подходы к анализу факторов формирования партийных систем [Электронный ресурс] / Кирилл Куценко // Политическая экспертиза: ПОЛИТЭКС. – 2008. – Т. 4. – № 3. – С. 115–126. – Режим доступу до ст. : <http://www.politex.info/content/view/473/30/>
47. Лаки К. Сводная таблица президентских полномочий в странах Восточной Европы / Кристиан Лаки // Конституционное право : восточноевропейской обозрение. – 1993. – № 4 (5) / 1994. – № 1 (6).
48. Ларсен С. Теория и методы в современной политической науке. Первая попытка теоретического синтеза / С.У. Ларсен (перевод – Е.А. Жукова). – Москва : РОССПЭН, 2009. – 751 с.

49. Литвин В. Класифікація європейського півпрезиденталізму [Електронний ресурс] / Віталій Литвин // Демократичне врядування : Електронне наукове фахове видання. – 2009. – № 3. – Режим доступу до інформації : http://www.nbuuv.gov.ua/e-journals/DeVr/2009_3/fail/+Lytvyn.pdf
50. Литвин В. Концептуальне визначення поняття "урядова стабільність" / Віталій Литвин // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Політологія, Соціологія, Філософія. – 2008. – № 10. – С. 37–42.
51. Литвин В. Подвійна виконавча влада : теорія та практика європейського півпрезиденталізму / Віталій Литвин // Освіта регіону : політологія, психологія, комунікації. – 2009. – №3. – С. 25–33.
52. Литвин В. Порівняльний аналіз стабільності урядів країн Центральної Європи та України : Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук / Віталій Литвин. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. – 301 с.
53. Литвин В. Теорія та практика когабітації в напівпрезидентських системах Європи / Віталій Литвин // Освіта регіону : політологія, психологія, комунікації. – 2011. – № 4. – С. 140–150.
54. Литвин В. Типи урядових кабінетів / Віталій Литвин // Політологічний вісник : Збірник наукових праць. – 2008. – № 37. – С. 123–138.
55. Литвин В. Урядова стабільність : дослідження крізь призму виборчих циклів [Електронний ресурс] / Віталій Литвин // Регіональний вимір політичного процесу в Україні у 2007 році : Матеріали міжрегіональної науково-практичної конференції (Львів, 10 листопада 2007 року) / Романюк А. С., Сковчиляс Л. С., Шиманова О. В. – Львів : Генеза-ЦПД, 2007. – С. 94–99. – Режим доступу до ст. : <http://postua.info/news.php?nid=9>
56. Литвин В. Урядова стабільність крізь призму партійних детермінант країн Центральної Європи / Віталій Литвин // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Політологія, Соціологія, Філософія. – 2009. – № 13. – С. 110–118.
57. Литвин В. Урядова стабільність : теоретико-методологічні засади дослідження [Електронний ресурс] / Віталій Литвин // Українська національна ідея : реалії та перспективи розвитку. – 2009. – № 21. – С. 117–122. – Режим доступу : www.nbuuv.gov.ua/portal/soc_gum/Unir/2009_21/24.pdf
58. Литвин В. Способи замірів урядової стабільності / Віталій Литвин // Тези звітної наукової конференції філософського факультету / Відп. за випуск проф. В. Мельник. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – С. 239–242.
59. Мельвиль А. Политический атлас современности : Опыт многомерного статистического анализа политических систем современных государств [Електронний ресурс] / А. Мельвиль, М. Ильин, Е. Мелешкина, М. Миронюк, Ю. Полунин, И. Тимофеев. – Москва, 2007. – 272 с. – Режим доступу до кн. : http://worldpolities.org/files/Politatlas_full.pdf
60. Миронюк М. Универсальные сравнения с использованием количественных методов анализа (Обзор прецедентов) [Електронний ресурс] / М. Г. Миронюк, И. Н. Тимофеев, Я. И. Ваславский // Политическая наука : Институт научной информации по общественным наукам РАН. – 2007. – № 3. – С. 43–76. – Доступ : <http://politstudies.ru/fulltext/2006/5/4.htm>
61. Мэр П. Сравнительная политология : общие проблемы [Електронний ресурс] / П. Мэр // Гудин, Х.-Д. Клингеманн (научн. редактор русского издания профессор Е.Б. Шестопал). – М. : Вече, 1999. – С. 309–329. – Режим доступу : [http://dl.lux.bookfi.org/genesis/278000/68d71b9f37e710fbf1d6490c757486c0/_as/\[Gudin_R.I.,Klingemann_H.-D.\(red.\)\]Politicheska\(BookFi.org\).doc](http://dl.lux.bookfi.org/genesis/278000/68d71b9f37e710fbf1d6490c757486c0/_as/[Gudin_R.I.,Klingemann_H.-D.(red.)]Politicheska(BookFi.org).doc)
62. Новиков М. Становлення та розвиток бікамералізму в історичній ретроспективі [Електронний ресурс] / Михайло Новиков // Наукові праці. Серія : Політичні науки.

- Миколаїв, 2006. – Вип. 27. – Т. 40. – С. 57–62. – Режим доступу : http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npchdu/Politology/2006_27/27-12.pdf
63. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Д. Норт. – К. : Основи, 2000. – 198 с.
64. Палас Н. Індекси демократизації Т. Ванханена та організації "Freedom House" як одні з пріоритетних методів визначення рівня демократизації у кінці XIX – початку XXI ст. [Електронний ресурс] // Українська національна ідея : реалії та перспективи розвитку. – 2010. – № 22. – С. 117–123. – Доступ : http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/Unir/2010_22/20.pdf
65. Панчак-Бялоблоцка Н. Категорія парламентська мінливість як індикатор структуризації парламентів [Електронний ресурс] / Надія Панчак-Бялоблоцка // Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича. Розвиток політичної науки : європейські практики та національні перспективи. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції студентів та аспірантів. – Чернівці, 2011. – С. 87–90. – Режим доступу : http://rieirs.org/wp-content/uploads/2011/07/Political_science.pdf
66. Панчак-Бялоблоцка Н. Особливості бікамералізму в Центральній і Східній Європі : порівняльний аналіз повноважень і функцій верхніх палат / Надія Панчак-Бялоблоцка // Освіта регіону : Політологія. Психологія. Комунікація. – 2010. – № 4. – С. 177–188.
67. Панчак-Бялоблоцка Н. Особливості формування та складу верхніх палат у парламентах країн Центральної та Східної Європи [Електронний ресурс] / Надія Панчак-Бялоблоцка // Львівська політехніка. Українська національна ідея : реалії та перспективи розвитку. – 2011. – Вип. 23. – С. 149–158. – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/10392/1/27.pdf>
68. Панчак-Бялоблоцка Н. Парламентська мінливість і стабільність партійних систем у Центральній Європі : досвід Вишеградської четвірки / Надія Панчак-Бялоблоцка // Політологічні та соціологічні студії : Т. 10. Вибірчі процеси в Україні та постсоціалістичних країнах : Збірник наукових праць. – Чернівці : Букрек., 2011. – С. 98–120.
69. Панчак-Бялоблоцка Н. Політична структуризація парламентів країн Центральної Європи : Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук / Надія Панчак-Бялоблоцка. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. – 324 с.
70. Панчак-Бялоблоцка Н. Політична структуризація парламентів у країнах Центральної Європи на рівні постійних комітетів / Надія Панчак-Бялоблоцка // Науковий часопис. Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. – Київ, 2010. – Вип. 4. – С. 175–184.
71. Патрушев С. Институционализм в политической науке : Этапы, течения, идеи, проблемы [Електронний ресурс] / Сергей Патрушев // Политическая наука. – 2001. – № 2. – С. 146–186. – Доступ : <http://pavroz.ru/files/patrushevinst.pdf>
72. Питерс Б. Политические институты : вчера и сегодня [Електронний ресурс] / Б. Гай Питерс // Гудин Р. Политическая наука : новые направления / Р. Гудин, Х.-Д. Клингеманн (научн. редактор русского издания профессор Е.Б. Шестопад). – М. : Вече, 1999. – С. 218–232. – Режим доступу до інформації : [http://dl.lux.bookfi.org/genesis/278000/68d71b9f37e710fbf1d6490c757486c0/as/\[Gudin_R.I.,Klingemann_H.-D.\(red.\)\]_Politicheska\(BookFi.org\).doc](http://dl.lux.bookfi.org/genesis/278000/68d71b9f37e710fbf1d6490c757486c0/as/[Gudin_R.I.,Klingemann_H.-D.(red.)]_Politicheska(BookFi.org).doc)
73. Платонов В. Применение критериев согласия для оценки представительности парламента [Електронний ресурс] / В. Платонов. – Москва : ГУ ВШЭ, 2004. – 9 с. – Режим доступу до ст. : http://www.hse.ru/data/2010/05/05/1216436908/WP7_2004_03.pdf
74. Попова О. "Измерительный инструмент" в сравнительной политологии : к вопросу о нерешенных проблемах [Електронний ресурс] / О.В. Попова // Политэкс (Politex :

- Политическая экспертиза). – 2009. – № 1. – С. 271–291. – Режим доступу до інформації : <http://www.politex.info/content/view/549/30/>
75. Радаев В. Новый институциональный подход : построение исследовательской схемы [Электронный ресурс] / В. В. Радаев // Журнал социологии и социальной антропологии. – 2001. – Т. 4. – № 3. – С. 109–130. – Режим доступу : <http://www.old.jourssa.ru/2001/3/4aRadaev.pdf>
  76. Рогов К. Сроки имеют значение [Электронный ресурс] / Кирилл Рогов, Мария Снеговая // Политическая экономия. – С. 75–92. – Режим доступу до ст. : http://www.iep.ru/files/text/policy/2009_5/rogov.pdf
  77. Романюк А. Новий інституціоналізм та поняття інституту в політичній науці [Електронний ресурс] // Вісник Львівського університету. Серія : філософські науки. – 2006. – Вип. 9. – С.190–199. – Режим доступу до ст. : <http://politolog.at.ua/publ/1-1-0-12>
  78. Романюк А. Оцінка переваг і проблем пропорційної виборчої системи на прикладі країн Західної Європи та у світлі парламентських виборів в Україні у 2006 р. / Анатолій Романюк // Вибори та демократія. – 2006. – № 3 (9). – С. 4–10.
  79. Романюк А. Оцінка пропорційності виборчих систем країн Західної Європи та України: порівняльний аспект [Електронний ресурс] / Анатолій Романюк // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2007. – № 2(8). – С. 58–63. – Доступ : http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2007_2/visnik_st_21.pdf
  80. Романюк А. Порівняльна політологія в системі політичних наук / Анатолій Романюк // Наукова конференція "Політична наука в Україні : стан і перспективи" (Львів, 10-11.05.2007). – Львів : ЦПД ЛНУ ім. І. Франка. – С. 14–22.
  81. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Західної Європи : [монографія] / Анатолій Романюк. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – 391 с.
  82. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи : інституційний вимір / Анатолій Романюк. – Львів : ЦПД ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 272 с.
  83. Романюк А. Порівняльний аналіз повноважень президентів України та країн Західної Європи та США / Анатолій Романюк // Науковий Вісник Ужгородського університету. Серія : політологія, соціологія, філософія. 2006. – Вип. 4. – С. 200–205.
  84. Романюк А. Порівняльний аналіз позицій та компетенцій президентів у країнах Західної Європи / Анатолій Романюк // Інститут президентства у світі : Хто є хто. / Упор. : Романюк А., Скочиляс Л., Шведа Ю. – Львів : ЦПД, 1999. – С. 4–15.
  85. Романюк А. Порівняльний аналіз стабільності урядів України та європейських країн з напівпрезидентською формою правління / Анатолій Романюк // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія : Політологія, Філософія. – 2007. – Вип. 5–6. – С. 390–395.
  86. Романюк А. Становлення порівняльної політології та головні особливості методу порівняльних досліджень / Анатолій Романюк // Збірник наукових праць "Українська національна ідея : реалії та перспективи розвитку". – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка". – 2006. – Вип.16. – С. 15–21.
  87. Романюк А. Типологія урядових кабінетів в країнах Західної Європи: порівняльний аналіз [Електронний ресурс] / Анатолій Романюк // Вісник Львівського університету. – Серія : філософські науки. – 2007. – Вип. 10. – С. 235–244. – Доступ : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/vlnu/Philos/2007_10/21.pdf
  88. Романюк А. Уряди меншості у системі урядів країн Західної Європи / Анатолій Романюк // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. – 2006. – Вип.17. – С. 88–94.
  89. Романюк А. Урядова стабільність в Західній Європі та Україні: індикатори виміру та фактори впливу / Анатолій Романюк // Трансформація політичних систем України і

- Польщі в умовах європейської інтеграції : Тези конференції / Укладачі : Романюк А.С., Скочилас Л.С. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – С.80–86.
90. Романюк А. Феномен урядів меншості в країнах Західної Європи [Електронний ресурс] / Анатолій Романюк // Українська національна ідея : реалії та перспективи розвитку. Збірник наукових праць. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка". – 2006. – № 17. – С. 24–27. – Режим доступу до ст. : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/8175/1/05.pdf>
  91. Ротстайн Б. Политические институты, общие проблемы [Електронний ресурс] / Б. Ротстайн // Гудин Р. Политическая наука : новые направления / Р. Гудин, Х.-Д. Клингеманн (научн. редактор русского издания профессор Е.Б. Шестопал). – М. : Вече, 1999. – С. 149–180. – Режим доступу до інформації : [http://dl.lux.bookfi.org/genesis/278000/68d71b9f37e710fbf1d6490c757486c0/_as/\[Gudin_R.I.,Klingemann_H.-D.\(red.\)\]Politicheska\(BookFi.org\).doc](http://dl.lux.bookfi.org/genesis/278000/68d71b9f37e710fbf1d6490c757486c0/_as/[Gudin_R.I.,Klingemann_H.-D.(red.)]Politicheska(BookFi.org).doc)
  92. Савка В. Соціальний інститут/соціальна інституція : спроба термінологічного розмежування та визначення [Електронний ресурс] / Віктор Савка // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. – 2009. – Випуск 15. – С. 158–162. – Режим доступу до ст. : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Mtpsa/2009_15/Savka.pdf
  93. Сартори Дж. Искажение концептов в сравнительной политологии [Електронний ресурс] / Джованни Сартори // Полис : Политические исследования. – 2003. – № 3. – С. 67–77. – Режим доступу до інформації : http://haritonova.professorjournal.ru/c/document_library/get_file?p_l_id=24727&folderId=67734&name=DLE-2841.doc
  94. Сарторі Дж. Порівняльна конституційна інженерія : Дослідження структур, мотивів і результатів / Джованні Сарторі. – К. : АртЕк, 2001. – 224 с.
  95. Сахаров Н. Институт президентства в современном мире / Николай Сахаров. – Москва : Юридическая литература, 1994. – 175 с.
  96. Сморгунов Л. Сравнительная политология: проблемы и этапы развития / Леонид Сморгунов // Вестник Московского университета (Серия 12 : Политические науки). – 1999. – № 2.
  97. Сулакшин С. Мониторинг и прогноз политического процесса методами спектрального анализа / С. Сулакшин, О. Бабченко. – М. : Научный эксперт, 2005. – 63 с.
  98. Сулакшин С. О возможностях прогнозирования и управления развитием общества и государства (конструирования будущего) / С. Сулакшин, О. Бабченко, С. Строганова. – М : Научный эксперт, 2006. – 32 с.
  99. Сулакшин С. Политический спектр как инструмент прогнозирования развития [Електронний ресурс] / Сулакшин С.С., Бабченко О.С., Строганова С.М. // Журнал "Власть". – 2006. – № 11. – 6 с. – Режим доступу до ст. : http://rusrand.ru/public/public_5.html
  100. Сурганова Ю. Индексный анализ института президентства за змішаної форми правління в Україні / Юлія Сурганова // Освіта Регіону : Політологія, Психологія, Комунікації. – 2009. – № 3. – С. 72.
  101. Хеллман Дж. Конституции и экономическая реформа в переходный период / Джоэль Хеллман // Конституционное право : восточноевропейской обозрение. – 1996. – № 2 (15). – С. 16–26.
  102. Херпфер К. Новый индекс демократии. Демократизация общественности в пятнадцати государствах Центральной и Восточной Европы (1991–1998) [Електронний ресурс] / К. Херпфер // Социология : теория, методы, маркетинг. – 2001. – № 3. – С. 123–150. – Режим доступу до ст. : http://i-soc.com.ua/journal/N3_2001r_8.pdf
  103. Чилкот Р. Теории сравнительной политологии : В поисках парадигмы / Рональд Чилкот. – ИНФРА-М, 2001. – 560 с.

104. Шведа Ю. Індикатори демократизації Тату Ванханена [Електронний ресурс] / Юрій Шведа // *Вибори та демократія*. – 2009. – № 4 (22). – С. 44–52. – Режим доступу до інформації : <http://www.eli.org.ua/upload/iblock/dba/Vybory-4-22-2009.pdf>
105. Шведа Ю. Індикатори та стратегії демократизації політичної системи [Електронний ресурс] / Юрій Шведа // *Балуцька Л., Романюк А. Перспективи політичної реформи в Україні у контексті президентських виборів 2010 року*. – Львів : ЦПД, 2009. – С.77–99. – Доступ : <http://postua.info/news.php?nid=36>
106. Ярема В. Теорії завершення роботи коаліційного уряду в англomовному науковому дискурсі / Віталій Ярема // *Грані*. – 2012. – № 5 (85). – С. 49–52.
107. Ярема В. Теоретико-ігрові моделі формування коаліційного уряду [Електронний ресурс] / Віталій Ярема // *Гілея : науковий вісник : Збірник наукових праць*. – 2012. – Випуск 58 (3). – Режим доступу до ст. : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2012_58/Gileya58/P5_doc.pdf

15. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, електронні фахові видання. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua
2. Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника. – Режим доступу : // <http://www.library.lviv.ua/>
3. Національна історична бібліотека України. – Доступ : <http://www.dibu.kiev.ua/>
4. Національна парламентська бібліотека України. – Доступ : <http://www.nplu.org/>
5. Харківська державна наукова бібліотека України імені В. Короленка. – Режим доступу : <http://korolenko.kharkov.com/>
6. Наукова бібліотека ім. В. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Режим доступу : <http://lib-gw.univ.kiev.ua/>
7. Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка. – Режим доступу : <http://library.lnu.edu.ua/bibl/>
8. Книжкова палата України імені Івана Федорова. – Режим доступу до інформації : <http://www.ukrbook.net/>
9. European Election Database. – Доступ: http://www.nsd.uib.no/european_election_database/
10. IPU PARLINE database on national parliaments. – Режим доступу до інформації : <http://www.ipu.org/parline/>
11. ParlGov database: A new infrastructure for political science. – Режим доступу до інформації : <http://www.parlgov.org/>
12. The Worldwide Governance Indicators (WGI) project. – Режим доступу до інформації : <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.asp>